

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

37-dik szám.

(ÚJ FOLYAM.)

Nov. 5-kán.

Hivataliak.

A közoktatási ministerium jelenti, a hogy növendék már megszűntek s a növendékek számára kész pénzben fizetendő ösztöndíjak fognak alakulni, mely részben mihelyt lehet életbe léptetendő terv van készülőben. A kolozsvári József- és Teresia-növendék már megszűntek s a növendékek szállás és asztal helyett évenként 60 pengőft ösztöndíjjal fognak kapni.

Közölve van Galliczia neumarki kerületének nemzeti bizottmányától oct. 9. kelt, a honvédelmi bizottmányhoz intézett és a magyar nemzethez szóló nyilatkozványa, melyben a nevezett kerületi lengyelek, a különbféle bírek és gyanúsítások czáfolatául, barátságos indulatukat fejezik ki a magyarok iránt.

Legnevezetesebb az a két királyi rendelet, melyek Olmüczben oct. 17. keltek, a melyeket Ferdinand saját kezével aláírva intézett az ő felsége magyar hadügyministeréhez ellenjegyzés végett, és a melyekben bizonyos hadtiszi kinevezéseket a minister elaterjesztésére megerősíti. Ezek Mészáros L. hadügyminister ellenjegyzetével olvashatók a hivatalos hirlapban a Közlönyben.

Ebből kettő a tanuság.

Elsőben az, hogy teljes lehellen, hogy ugyan azon egy személy — király vagy nem király, — a ki October 17-én a magyar törvényes hadministeréhez ir, Oct. 16-kán ugyan azon magyarországot teljes lázzadásban levő tartománynak, melylyel csak közlekedésben is lenni felségsértés volna, nyilvánította a és azt oct. 17-kén Windischgraeczhez utasította légyen.

Azon egy vagy két napon egy országot rebellisnek és törvényesnek nyilvánítani, ez oly do-

log, melyet nem hogy fejedelemtől, de akár mely más közemberről is feltenni, a leg szembeszökő megbántás volna.

Nincs más feltenni valónk tehát, hanem azt tennünk fel, hogy a testben és lélekben betegeskedő fejedelmet a környezete valamelyikkel megcsalta, s ő felsége, valamelyik nyilvánítmányát úgy írta alá, hogy tartalmáról értesítve nem volt.

Már csak a lenne a kérdés, melyiket írta tudva és akarva alá? — Erre könnyű a felelet.

Az egyik egy hoszszu czikornyás, feszen-gős, facsaros dictio (t. i. a „néphez“ czimzett manifestum), melyet ő felsége tudva levő gyenge állapotában sem előlyasni sem megérteni nem birt.

A magyar ministerhez küldött pár rendelet pedig egy egy pár világos és könnyen felfogható sor, melyben csak a van írva, hogy ezt s ezt a tisztet „magyar ministerem elaterjesztésére nyugalmazom, ert s ezt a másikat kinevezem“.

Van é kétség, melyiket írta alá öntudattal ő felsége?

De még nem elég. Egyik nyilatkozványa Magyarországra nézve ellenséges, a másik kedvező, mert törvényes. Már pedig tudva van, hogy ő felsége környezetében Magyarhonnak nem hogy kedvező, de irányában csak méltányos vagy igazságos érzelmü egyén sem létez. Tehát a m. ministerhez küldött törvényes két rendeletet ő felsége nem hogy valakinek rábeszélésére, de sőt sugallatára is hogy aláírta volna, hinni nem lehet: hanem azt motu proprio kellett tennie.

Ehhez mondhatnánk még valamit, de már túl vagyunk rajta s elhagyjuk.

Második tanuság az, hogy l. b. Puchner az ő érvénytelen s a mellett hazánk erdélyi részé-

nek oly kimondhatlan gyászos proclamatiojában szemtelenül és felségsértőleg hazudott oct. 18-án, azt állítván, hogy Magyarország jelenleg törvényes kormányval nem bír; holott a király törvényes (és NB. soha le nem mondott) hadügy-ministerének oct. 17-dikéről ir és ezen rendeletét ellenjegyzés végett Budapestre a magyarkormány székhelyére küldi.

És az a hadügyminister, I. b. Puchner uram, önnek is parancsnoka s ha ön ennek ellenszegül, éppen a katonai fegyelmet szegi meg s aztán nem tudjuk mi marad meg ön jelleméből, ha ezt is elveszti.

Azonban miért ne hazudna Puchner, midőn Latour sem szégyenlette hazudni, s legújabbán egy herezeg Lobkowitz a prágai küldötteknek azt fillenteni nem átallotta, hogy Roth és Philipovic tábornokok seregeikkel a Windischgrae z hóduló s testvérgyilkoló sergéhez fognak esatlatkozni. Pedig jól tudja Lobkowitz uram, hogy mi sors érte Rothot és társait. Azok a cseh aristocraták mindenben keresik büszkeségöket, csak a becsületben s igazságban nem.

Hivatalosan tudni valók még, hogy a porosz képezdékbe küldendő ifiak csak jövő tavaszon fognak kimenni, minthogy tanfolyamok csak akkor kezdődnek; — hogy a fundationalis szállás és kosztadások elvannak törölve — és hogy sürgönyöket (Stafétákat) további rendeletig a postáknál semmi szin alatt magánosoknak adni nem szabad.

Eszék városa megtérítése gr. Batthyány Kázmér levele szerint, Eszékvárról oct. 26. „Az eszéki alsó várost tegnap lefegyvereztettem; és pedig minthogy Csorics, pétervári határőrezredbeli őrnagy vezérlete alatt néhány száz graenczer 3 ágyuval, a fegyverben álló, s nagyobb részben rác ajku, vallásu és szellemü városrészt megszállva tartá, hadirendben szintén 3 ágyuval

egy század Sándor, egy sz. Vasa ezredbeli soryalogokkal, egy sz. mozgó nemzetöreimmel s tartalékul 3 sz. Zanini ezredbeli olaszokkal, végül pedig imponáló demonstrációul, csak egy járásból felhivott s legnagyobb készséggel s lelkesedéssel megjelent, mintegy 6000 baranyai felkelő néppel előrenyomultam, a várost megkeritettem, — azonban a graenczerék még jókor szekerekben megszöktek. — A városi lakosok pedig kegyelmet kértek, a mit is proclamatióm értelmében, minthogy ellen nem szegültek, fegyvereiket kiszolgáltatták, a várba szállított 9 kezeszt nyújtottak, a multak mentségét elrettegtetett kényszerítésökben keresték, jövőben pedig hűséget, engedelmességet ígérnek, a magyar zászló kitűzését nekik még meghagyám, a kért kegyelmet s bünbocsánatot nekik megadtam, kivéven ebből természetesen azon kevés főczinkosokat, kik a proclamatióban megajánlott bünbocsánat ellenére, bizonyosan megrögzött gonoszságból a graenczerekkel megszöktek.

A régi postatisztséget is azonnal Eszékre érkeztemkor, hivatalosan viszszaiktattam.

A sóházat szintén a felsővárosban már ma lefoglaltattam, s a törvényes hivatalnokokat viszahelyeztettem.

Bár minél hamarább ilyesmit irhatnánk Szeben városáról is. Egyébiránt a nem félo szász atyfiak úgy látszik még sem egészen szeretik a dolgok állását, minthogy azt ahirt kezdik terjeszteni, hogy a szebeniek az ott lévő Oláh comité zsarnoksága alatt nyögnek. E meglehet, forti vires! de az önökön semmit sem segít.

Eszék után halljunk Munkácsról is, melyről az a hir terjedezett, hogy feketesárga kézbe esett volna. — Munkács, oct. 23. A mult héten itt voltak Pulszki, Földvári s gr. Török őrnagyok, tanácskozni biztosunkkal s bizottmányunkkal a munkácsi passus megvédése iránt, mert ezen passus azon egy atjövetei út, melyen Gallicziából a

schwartzgelbek bétörhetnének. — A mult héten 600 Hartmann ezredi katonát készítettünk Galli-
 cziába kivonulni; — ugyszinte a Szigetről Kas-
 sára vonulni szándékozó Hartmann zászlóalját is
 oda készítettük utjokat venni, s a nélkül hogy vá-
 rosunkba bejött volna, $\frac{1}{4}$ órányira tanyázott tö-
 lünk. Tegnap a várat szállottuk meg, s
 a schwartzgelbek egy lövés nélkül átadták.
 Belőle a tisztek — a parancsnokot kivéve —
 mind kihúzódtak.

Az ókéri táborban a sorkatonaság a nemze-
 ti szalagokat oct. 18. feltűzvé, az egész táborban
 sorkatona, honvéd és nemzetőrség testvériség és
 hazafiság egyétartó lánczolatával fűződött össze.
 Ezen szép és hatályos eredményt Szabó Zsig-
 mond ezredesnek s utána Zámboi, Ferdinánd
 ezredi lovas hadnagy, honfiai iparkodásaiknak kö-
 szönhetni.

Az iszonyatos polgárháború megszüntetésé-
 nek eszközlése tekintetéből a esajkisták zász-
 lóaljából Budapesten egy hadügyész Raics, tar-
 tozódik. Ez a honvédelmi bizottmánynak egy
 béke feltételeket tartalmazó kérvényt adott bé,
 melyben a szerb nemzet által kért és a császár e-
 lébe terjesztett kérvényen kívül még a követke-
 ző engedményeket sürgeti: 1) István nádor
 visszaatértét; 2) Rajacsi cs érzsek elleni ha-
 tározat visszavételét; 3) végvidéki és végvi-
 dékben született főparancsnokokat Temesvárt és
 Péterváradon; 4) minthogy a végvidékeket fel-
 oszlatni nem lehet, a végvidéki népnek szolgál-
 lati díjban adódjék: teljes földtulajdon, robotmen-
 tesség, szolgálatban kettős zsold, ingyen ruhá-
 zat, laktanyák, jelenleg elhamvadt lak- és gazda-
 sági épületeik felépítése; általános amnestia. —
 Sonst haben's keine Schmerzen;) azt kérdené
 a bécsi suszterpüb.

A honvédelmi bizottmány felelete, oda
 pontosul össze, hogy Raics úr eléterjesztménye

részleteibe nem bocsátkozhatik, nagyobb részö-
 ket nem is helyesli, de a kibékülési törekvé-
 seit méltányolja. Figyelmezteti a szerb népet az
 országgyűlés és m. ministerium iránta hozott jó-
 tékony határozataira, melyekből látszik hogy a
 kormány menynyire iparkodott minden békes
 eszközöket használni. De mindez nem használván,
 kéntelen volt harczias, ámbár csak védő, eszkö-
 zökhez nyulni. Mostantól kezdve azonban egész
 erővel akar fellépni s csak most van még idő a
 békes kiengesztelésre. A választmány fájdalom-
 mal nyul harczhoz, de ha kerülhetlennek látand-
 ja, kérlelhetlenül folytatandja.

Turk László oláh pap és esperestet, mi-
 velt egyént, — ki tehát öntudattal s annál több be-
 tudhatással cselekedett gonoszt, honvédeink kised
 csapata Katonából tegnap előtt béhozá és ma már
 (nov. 4) bitófán függ. Lázitási és honárulási me-
 rényleteihez még alacsony tolvajság is járult és
 hazafiúi szalmába hajtva jó arú drágaságokat ta-
 láltak. — Rosz feje meg nem érte azt a napi ke-
 resményt, melyet nemzetőreink négy vagy öt
 százada miatta nélkülözni kényszerült.

Mi szép és áldásos hivatuk lesz vala népök
 boldogítására azoknak az oláh papoknak és mek-
 kora átok fogja hitvány fejüket terhelni. És mi-
 veltebbjeik, a balázsfalvi tanárokon kezdve, a
 legkártékonyabbak. Szánandó félmiveltség és fél-
 eszűség. Az oláh népa legelső a historiában, me-
 lyet bolond vezetői egy Utopiának vagy ha lehet
 még annál is testetlenebb eszmének áldoztak fel.
 És e mellett menynyi ártatlan éltet és egy szo-
 katlanul bő és jó év minden áldásait.

Gyakorlati nevelés és oktatás, logikai jo-
 zanság vezénylete alatt! Higyjék el önök, szives
 olvassóink, hogy tett gonoszaink írja s jövőök el-
 len ovó szer egyedül abban fog rejleni.

Miután közelebbről a nagy Daco - Romania
 esetét elkeseregtek, újra kéntelenek vagyunk ol-

vasóinkat ama híres Szász Régen széknek, mely születendő vala Torda vármegyének felső kerületében, hirtelen való buktával és kimulásával búsitani (?)

Pedig már nagyra nőtt vala azon embryo széknek hatalma, csak nem akkorára mint az önhiúsége; mert már generálissimusa is vala Szász Régen széknek, kinek neve vala Urbán. Ez a Zsofi úszályótartója megjelenék ott nagy hadi néppel, u. m. egy zászlóalj oláh végvidékivel, 800 gránzjägerrel és katonai robotra hajtott és ámitott oláhoknak ezereivel.

Réaszédék pedig őt a székelyek a Marosnak mellette, és megkeríték ötöt és három heves csatában megverék ötöt és a népeit. És alig van zászlója alatt, a ki székely fegyvernek bélyegét testén behordaná.

És ötven szekér viszi vala a sebeseket Tekén és Beszterczen át a végvidékre, a gránzjägerekből is sokan elesének és sokan megsérülének és igen sokan a diadalos székely vitézekhez pájtásilag átállának.

A győzők pedig törökmuzsikának vig hangjai közt beléptetének a meg nem születethet Szász Régen széknek idő előtt büszkélkedő fővárosába és lecsüggeszték a szászok az ő fejeiket, valamint figyegteti a vizsla az ő füleit.

Légyen pedig dicsőség és dicséret Isten után Zsomborinak, a székely huszárok ezredésének, és másoknak, kiknek kitűnő működéseiről még tudomásunk nincsen.

Ti pedig Enyednek rettegтетett lakosi legyetek bizodalomban, mert minden felől közeleg a segély.

A Szebeni száz újság a Kolozsvári Híradót a minap keményen megtámadta, hogy Lamberg meggyilkolását hidegen írta le.

No, gondolók, mely erkölcsi érzésű szebeni Hírlő bizonyosan nem talál elég erős szókat az okadatlán iszonyú oláh kegyetlenségek festésére.

De gyanításunk nagyon csalt. A kisenyedi mézszárlás úgy adja elé Beningni uram, hogy a „nemes emberek a császárt szidalmazva s az oláhokat fenyegetve fegyveresen húzódtak a kastélyba s e felett történt az öszszecsapas, — végül pedig mivel a fegyverek átadása után egy fiatal ember rejtegetett pisztolyával egy oláhot lelőtt, akkor reagok rohantak s rakásrs ölték.“ Jegyezzük meg jól, hogy a mézszárlás a már védteleneken történt. A pisztolylövés valószínűségét nem feszegetjük.

A zalathnai borzadalmas vérfördőt pedig úgy palástolgatja a szebeni, hogy a tisztek a császári zászlót vonakodtak kitűzni s azért lőn az öldöklés. Később megint visszaterve e tárgyra azt állítja, hogy az ottani hatóságok az oláhok iránt igaztalanságokat követtek el s ez lett volna a verboszszuindító oka.

Sem egyik sem másik esetben, nem hogy egy erkölcsi felindulást jelentő, vagy feddő szó, de még csak egy helytelenítő szócska sem esik ki a gyalázatos Beningni tollhegyén.

Ellenben megered a szája, midőn a segélyünkre nagyilekűleg felkelt székelyeket ismételve „csordának“ „zsvány csordának“ öszszekapart népsepredék-

nek (Räuberhorde, zusammen gerafftes Gesindel) nevezi. Ismeritek-e a szász erkölcsi érzést?

A szebeni oláh bizottmány is, mely magát iszonyu ironiával Pacifications-Comitének nevezi, kidugá fejét a setét oduból.

Egy Proclamatiót bocsát ki october 19-dikéről, melyben a magyarokat és székelyeket békére és „emberiség“re szólítja fel.

Maholnap megérjük, hogy a görények proclamatiót bocsátnak a gazdákhöz, hogy szűnjenek meg a ketreczek készítésével, mivel ők (a görények) nem férhetnek miatta a majorsághoz.

De bizony készitünk, édes görény uraimék, még kelepeztét is — önöknek

Ez úttal hadd hallja a világ a megbukott Dacorománia leendett sexviratusának Dózsa Gy. mellé illő neveit: Trebon. Lauriani; Simion Barutiú; Nicol. Balásiescu; Timoth Cipariú; Florian Micasiú és Joan Barnu.

Ezen urak egyszersmind az oláh néphez is intéztek német nyelven egy proclamatiót, melynek jellemzésére hivatkozunk újságunk idei első felévében foglalt „népizgató“ leírására. Egérkö, malé-és cukorlisztbe keverve. De édes Lauriani ur, (kinek más nevei valának August és Philologos*) nekünk is van ám anyvi eszünk, mint a pócz egereknek. Szép szavaiknak nem hiszünk, és 20 legiójoktól, mely a brassai megfutamodott hírlap szerint 195.000 „jól organizált“ fegyveres népet számlal s a mely mind- eddig elé csak védteleneken birt kegyetlenkedni, valamint az önök által izent-háborútól is — nem félünk.

Önöknek pedig azt tanacsoljuk, hogy nézessenek útát jókorán tova Verestoronny felé, — mert félő hogy midőn út az igazság órája, a szebeni vitéz nemzetörség, melyet csaknem oly segéd eszközökkel kellett katonák mellett a magát feladott Fogaras lefegyverzésére kinógatni, minőkkel Jellacsics kényszergette horvátait az ütközetre, hogy azon vitézek mondon önöket nem fogják megmentetni a bitófától.

A szebeni hadiparancsnokság terve az, hogy elsőben a magyarokat lefegyverezze vagy ha ezt nem egészen tehetné, a feketesárga szín kitűzésére kényszerítse, s az uniót felbontsa. Aztán az oláhokat ülteti le (Die Walachen zu Paaren treiben). E czelokra ki is indult egy Leiningen zászlóalj és a gránatos csapat 6 ágyuval oct. 29-én Medgyesnek. — A Carl Ferdinándoknak Wieser őrnagyot tette vezérévé a szebeni hadparancsnokság. Baldaccit ignorálják.

A Bécs alatti háboru a külföldi tudositásokat elakasztja, mindazáltal anynyit hallunk, hogy Olaszországban Radezcky kegyetlenül szorulni kezdett, hogy Carlo Alberto 160000 emberrel áll készen, hogy Párizsban és Berlinben új zavarok estek, melyeknek teljes mivoltáról csak későbbre fogunk értesülhetni.

*) Sok nevei háromféle embereknek szoktak lenni: kennek, tolvajnak, es lelencznek. Azok, kik a szebeni lelenczház (vulgo tranzsament) historiaját ismerik, azt állitják hogy Lauriani közel működik azon helyhez, hol gyermekkori -- nem eppen arany -- éveit töltötte.

Szerkeszti BRASSAI SAMU, nyomatik a ref. Collegium nyomdájában.

